

Hydrocefalus u dětí

doc. MUDr. Eva Brichtová, Ph.D.
NCHK FN u sv. Anny v Brně a LF MU Brno

“.....děti s vrozenou vodnatelností hlavy zmirají záhy po narození, jestliže žijí déle lze to považovati přímo za neštěstí, poněvadž bez výjimky jsou takové děti blbé.....Trpí jejich vývoj duševní i tělesný, poněvadž mají hlavu tak těžkou, že nejraději leží a velmi málo se pohybují....”

Domácí lékař, 1932

Typy hydrocefalu

- hypersekreční
- hyporesorpční
- obstrukční
- vnitřní
- zevní
- vrožený
- získaný
  - *posthemoragický*
  - *postinfekční*
  - *postraumatický*
- aktivní
- neaktivní

Klinické příznaky hydrocefalu

- Makrocefalie, vyklenutí velké fontanely, příznak zapadajícího slunce
- Příznaky nitrolební hypertenze
  - cefalea - difusní, ventilová bolest hlavy, obrácený Tinnelův příznak
  - vomitus - explosivní, bez nausey
  - vertigo
  - epileptický záchvat
  - porucha vědomí
  - poruchy srdečního rytmu, dechové poruchy

Hydrocephalus

Diagnostika hydrocefalu

- Neurologické klinické vyšetření
- Zobrazovací vyšetření
  - sono mozku
  - CT mozku
  - MRI mozku
- Vyšetření očního pozadí

Sono mozku

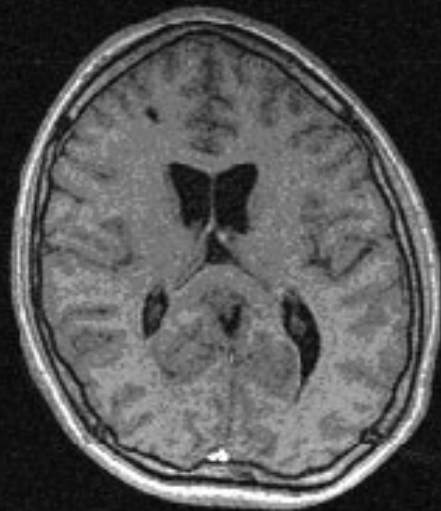

CT mozku

MR mozku

PF

PF

AH

AH

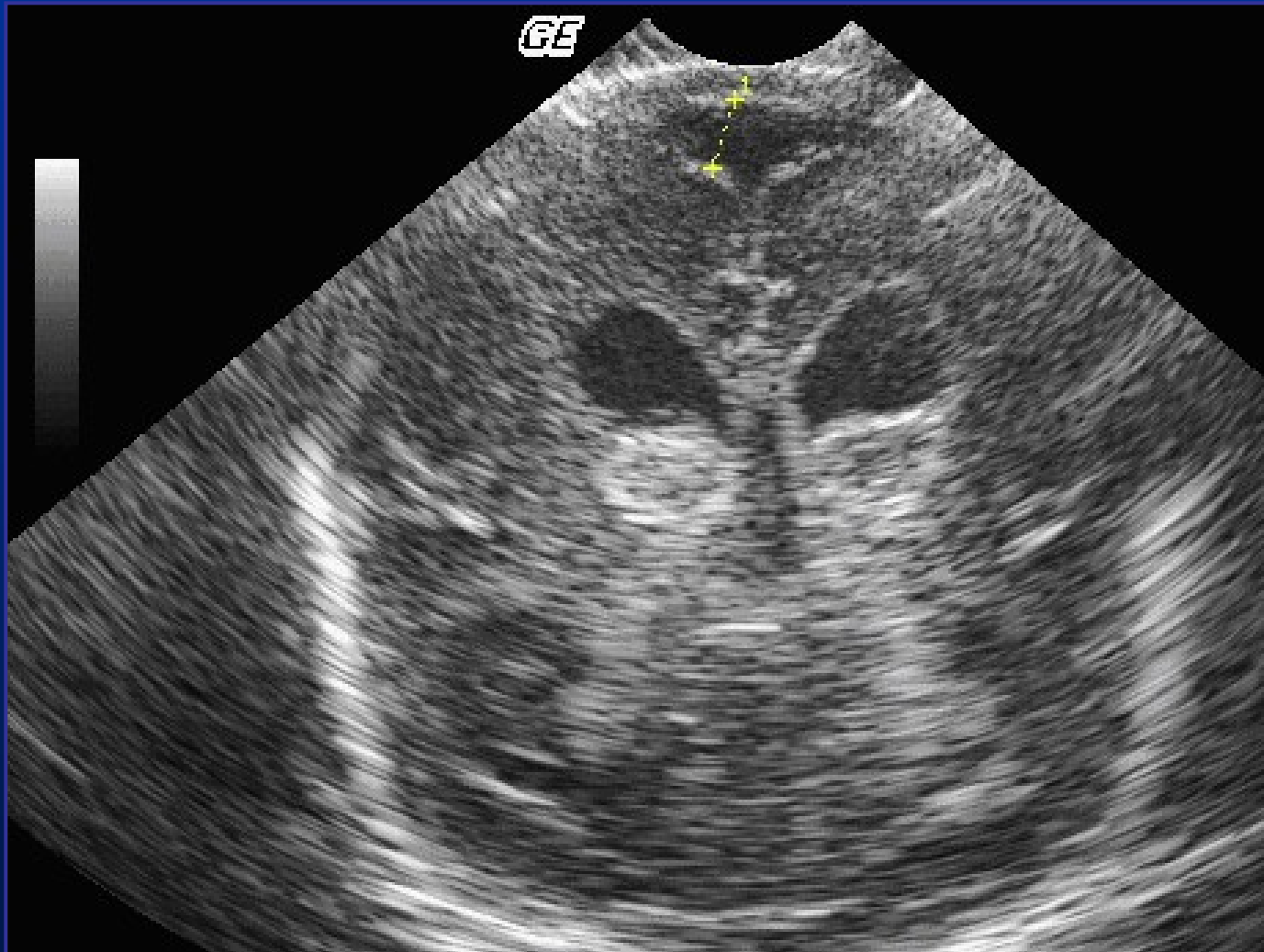

PF

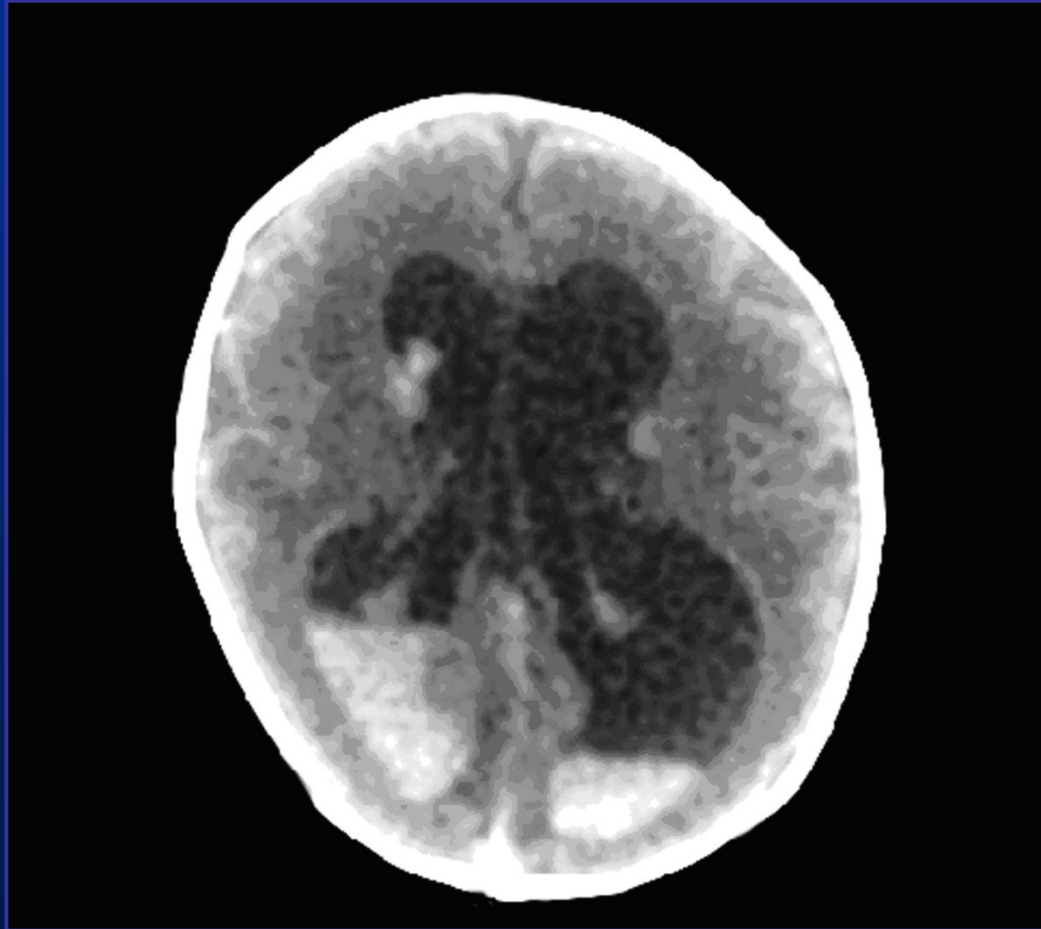
PF

Posthemoragický hydrocefalus sono mozku

Posthemoragický hydrocefalus

CT mozku

Dočasná léčba posthemoragického hydrocefalu

Historie chirurgické léčby

- Přelom 19. - 20. století   první pokusy drénovat likvor
(Kausch, Mikulicz, Zrenner)
- 1910, 1918   chirurgické odstranění plexus chorioideus
u komunikujícího hydrocefalu
(L' Espinasse, Dandy)
- 1936   perforace lamina terminalis
u obstrukčního hydrocefalu
(Stookey, Scarff)

Historie chirurgické léčby

- 50. léta 20.století   V-A drenáž s použitím ventilu a silikonu
(Nulsen, Spitz, Holter, Pudenz)
- 90. léta 20. století   rozvoj neuroendoskopie

Léčba hydrocefalu

- konzervativní
- chirurgická

Léčba hydrocefalu konzervativní (dočasná)

- medikamentosní
- lumbální punkce
- ventrikulární punkce
- zevní komorová drenáž
- zevní lumbální drenáž

Chirurgická léčba hydrocefalu

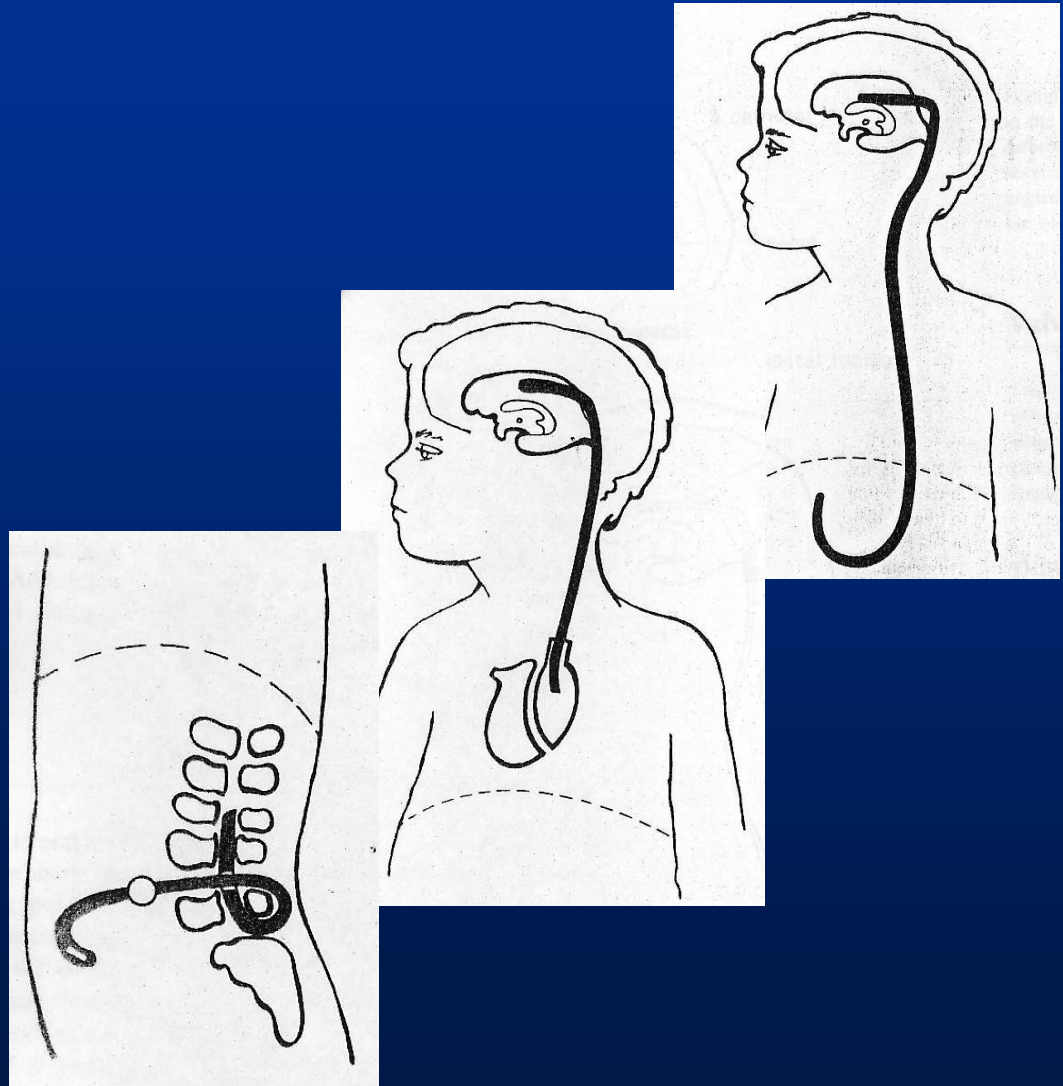
- A) chirurgické odstranění etiologické příčiny hydrocefalu (exstirpace tumoru, marsupializace arachnoidální cysty)
- B) vytvoření náhradní cesty proudění likvoru z komor do SA prostoru (neuroendoskopie, Stookey – Scarff)
- C) drenážní operace

Drenážní operace

- nejčastější metodou řešení hydrocefalu
- cílem je vytvořit komunikaci mezi mozkovými komorami (lumbálním SA prostorem) a drenážní dutinou, kde dochází ke vstřebávání likvoru.

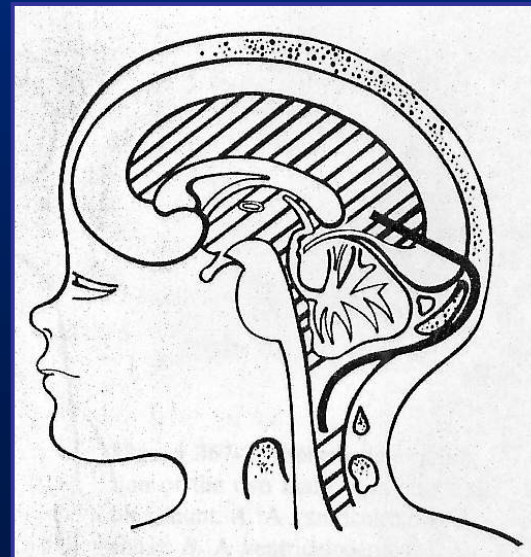
Typy drenážních operací

- ventrikulo - peritoneální
- ventrikulo - atriální
- lumbo - peritoneální

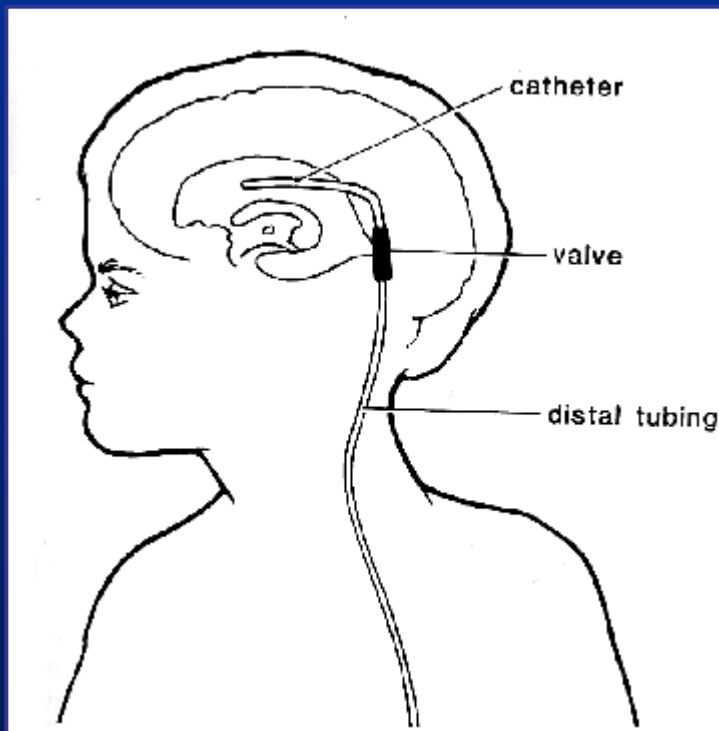

Typy drenážních operací

- ventrikulo - subgaleální
- ventrikulo - pleurální
- Torkildsenova drenáž

Součásti V-P drenáže

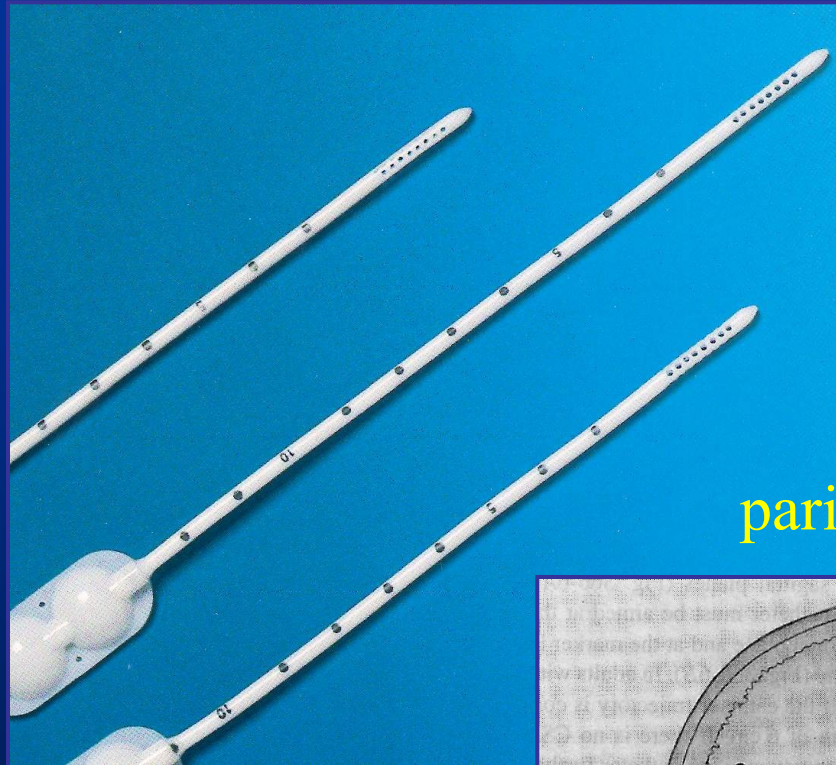
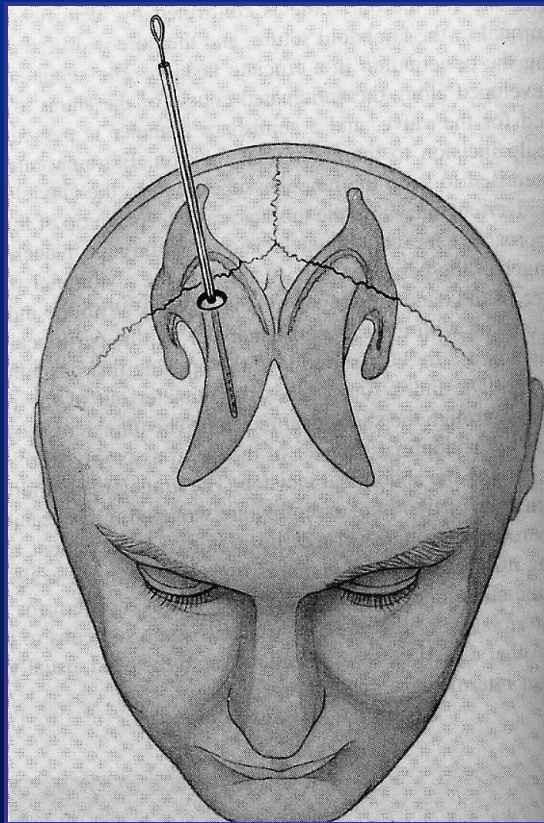
komorový drén

ventil

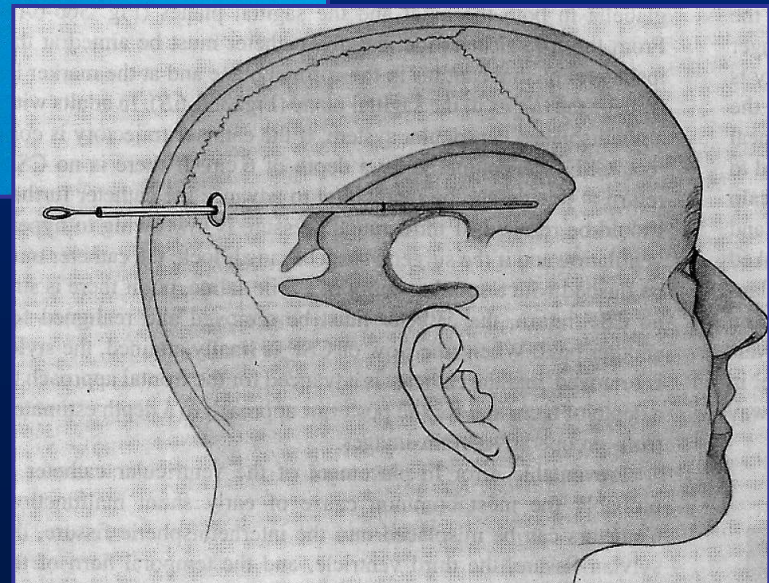
peritoneální drén

Komorový drén - zavedení

dorsofrontálně

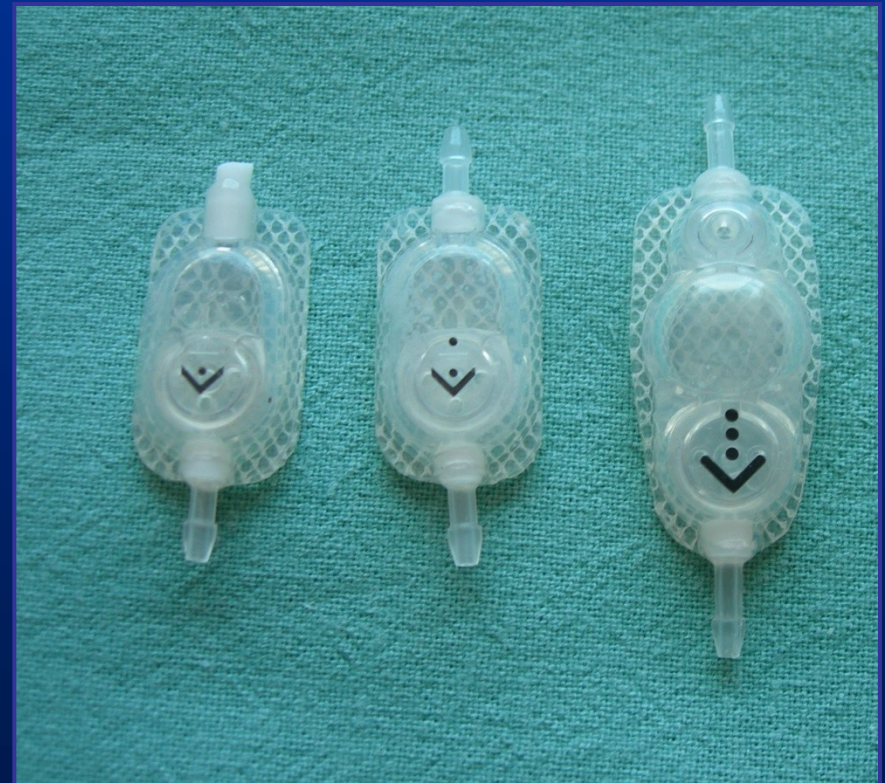
parieto-okcipitálně

Ventil - neprogramovatelný

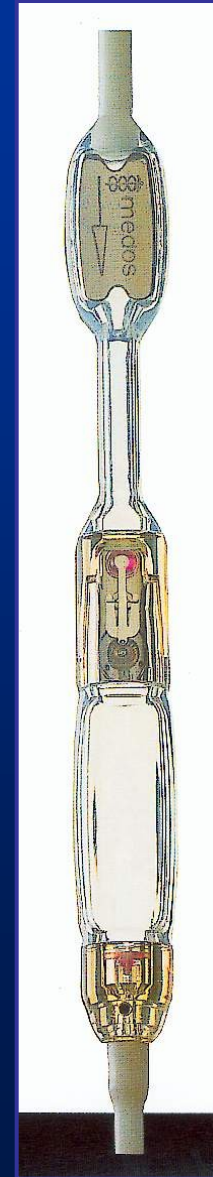
otevírací tlak ventilu – dělení:

nízkotlaký	50 mm H ₂ O
středotlaký	100 mm H ₂ O
vysokotlaký	150 mm H ₂ O

Programovatelný ventil

Codman

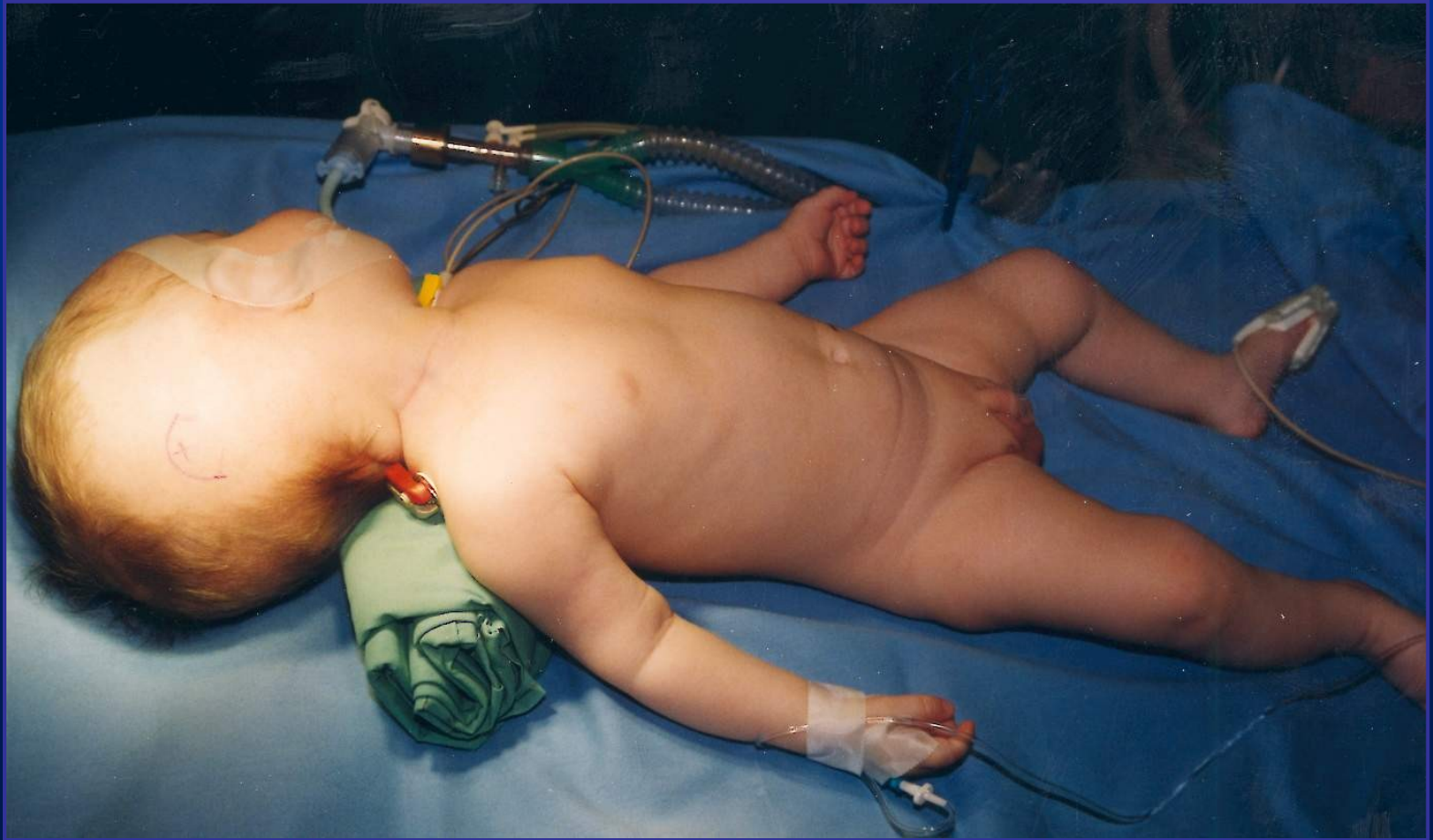
Programovatelný ventil

Strata Medtronic

Drenážní operace

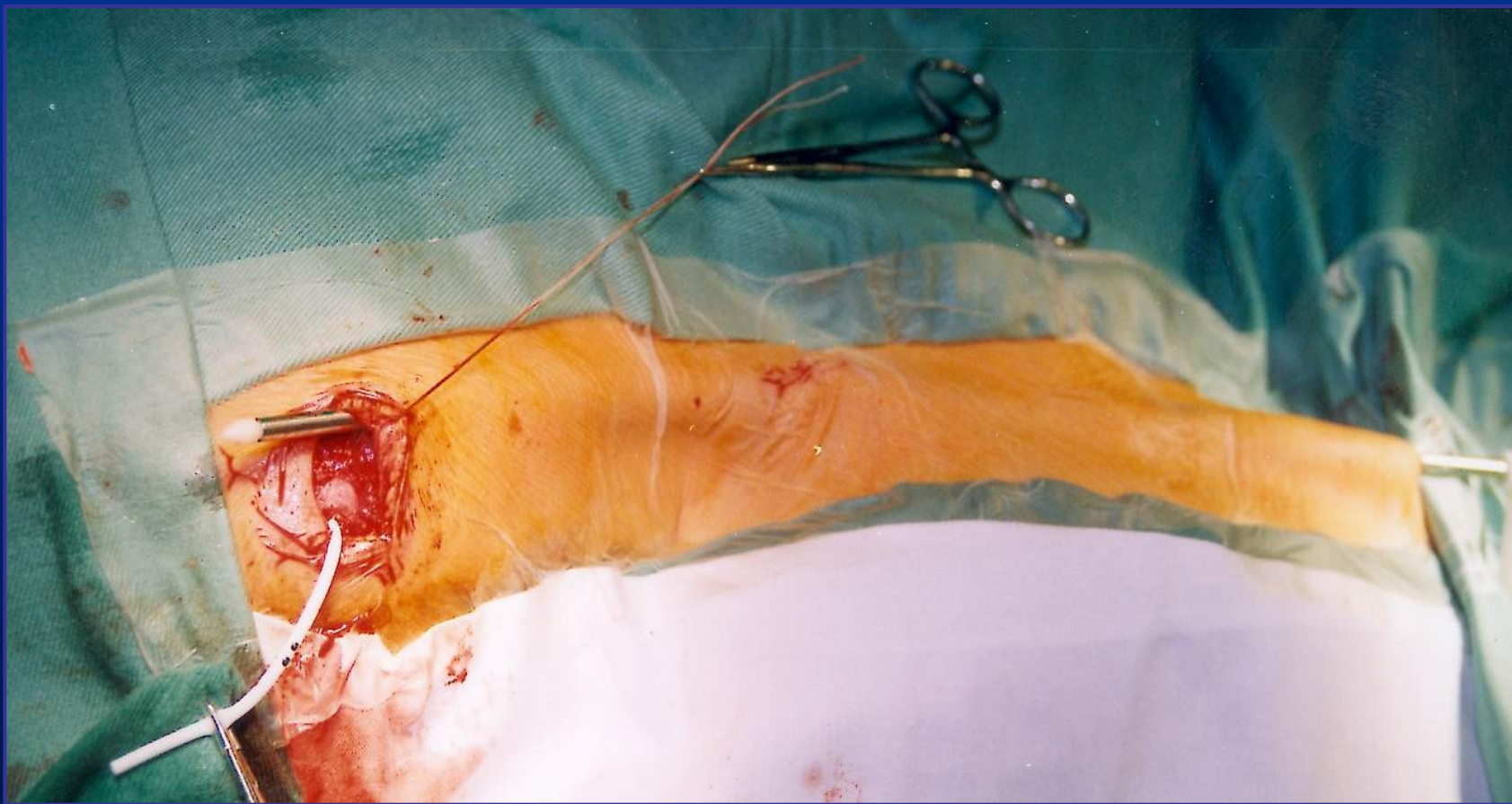
poloha pacienta

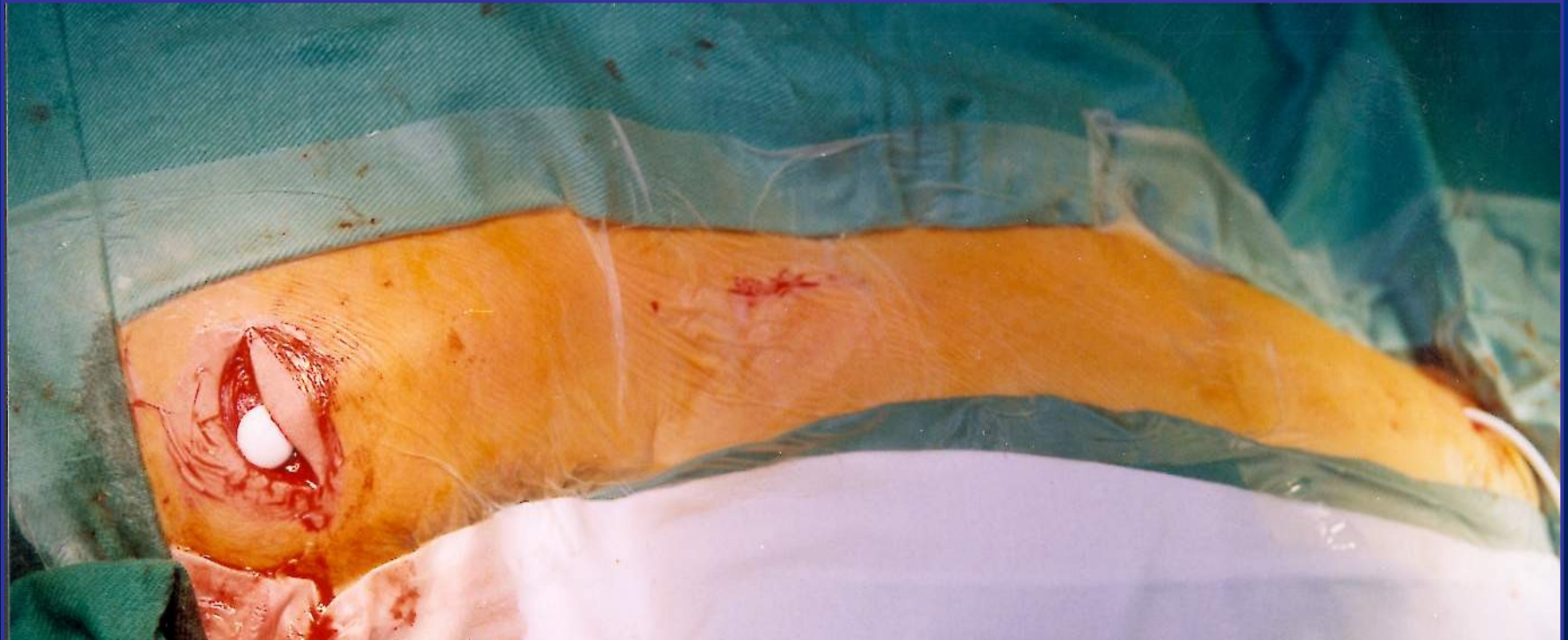
Zarouškování operačního pole

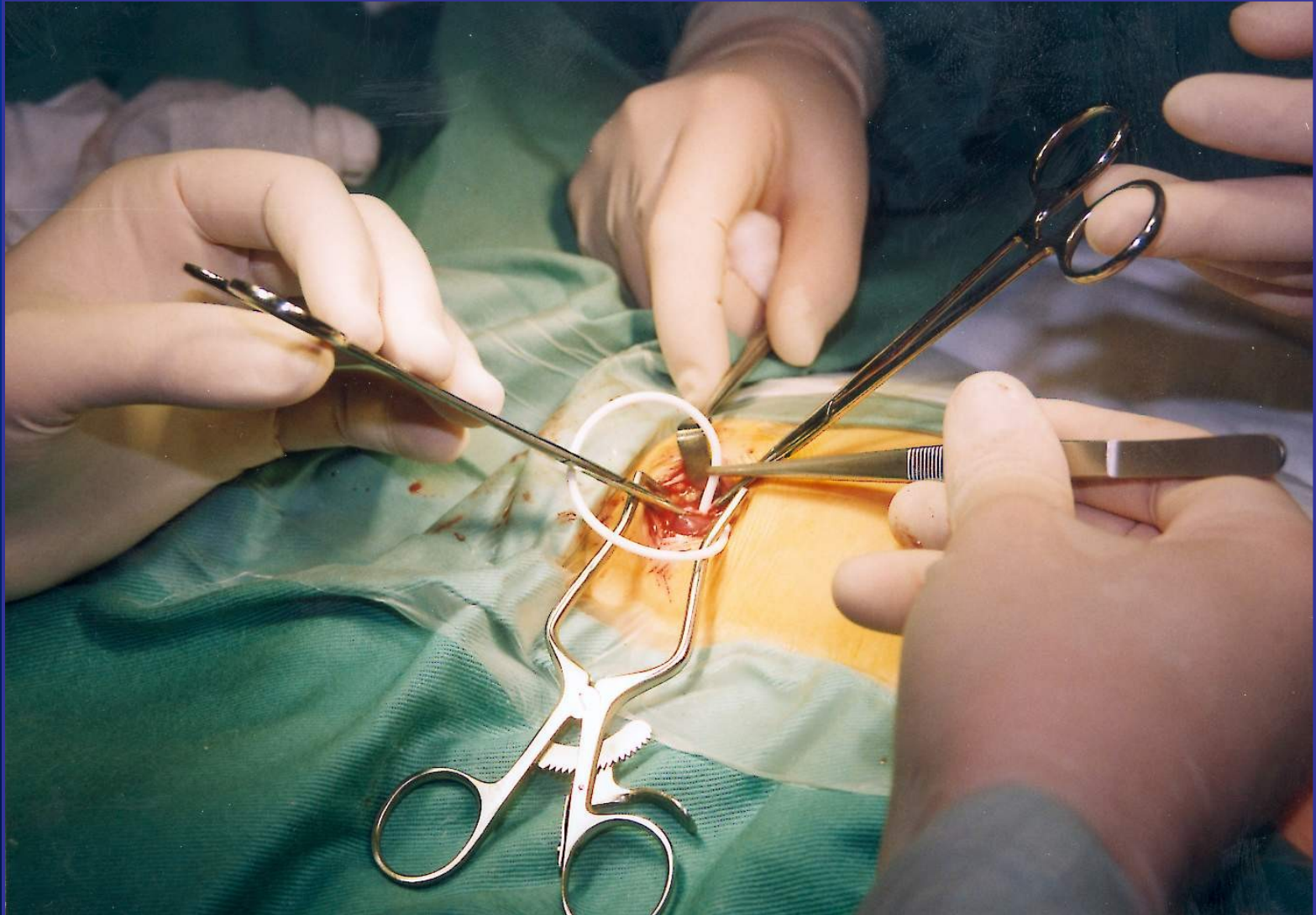
Zavedení komorového drénu a tunelizace podkožím

Napojení ventilu s integrovaným rezervoárem a jejich tunelizace do oblasti levého mesogastria

Zavedení drénu intraperitoneálně

Drenážní operace

po zavedení drenáže

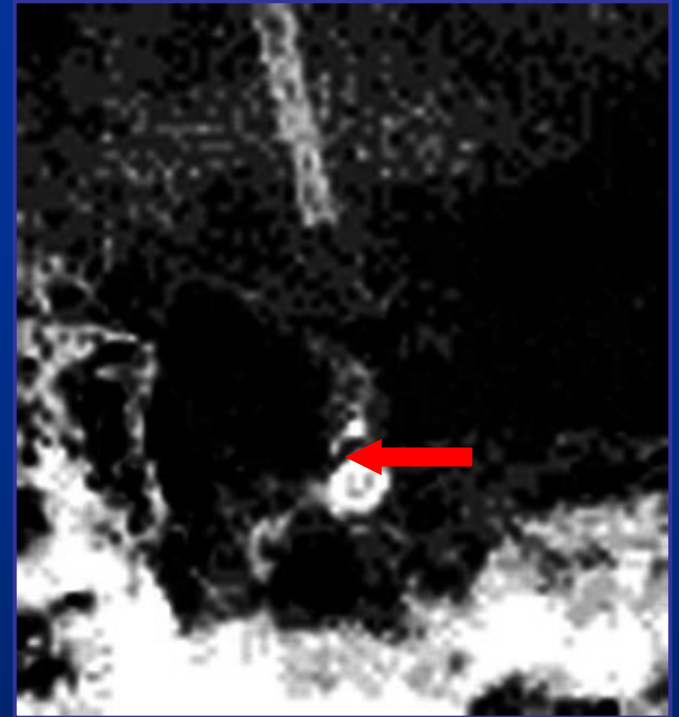
Vyšetření malfunkce drenáže:

- Neurologické vyšetření
- Vyšetření očního pozadí
- Perkutánní zkouška funkce kapsle ventilu
- Zkouška nastavení přepouštěcího tlaku
(pouze u programovatelných ventilů)

RTG lbi kolmo na ventil

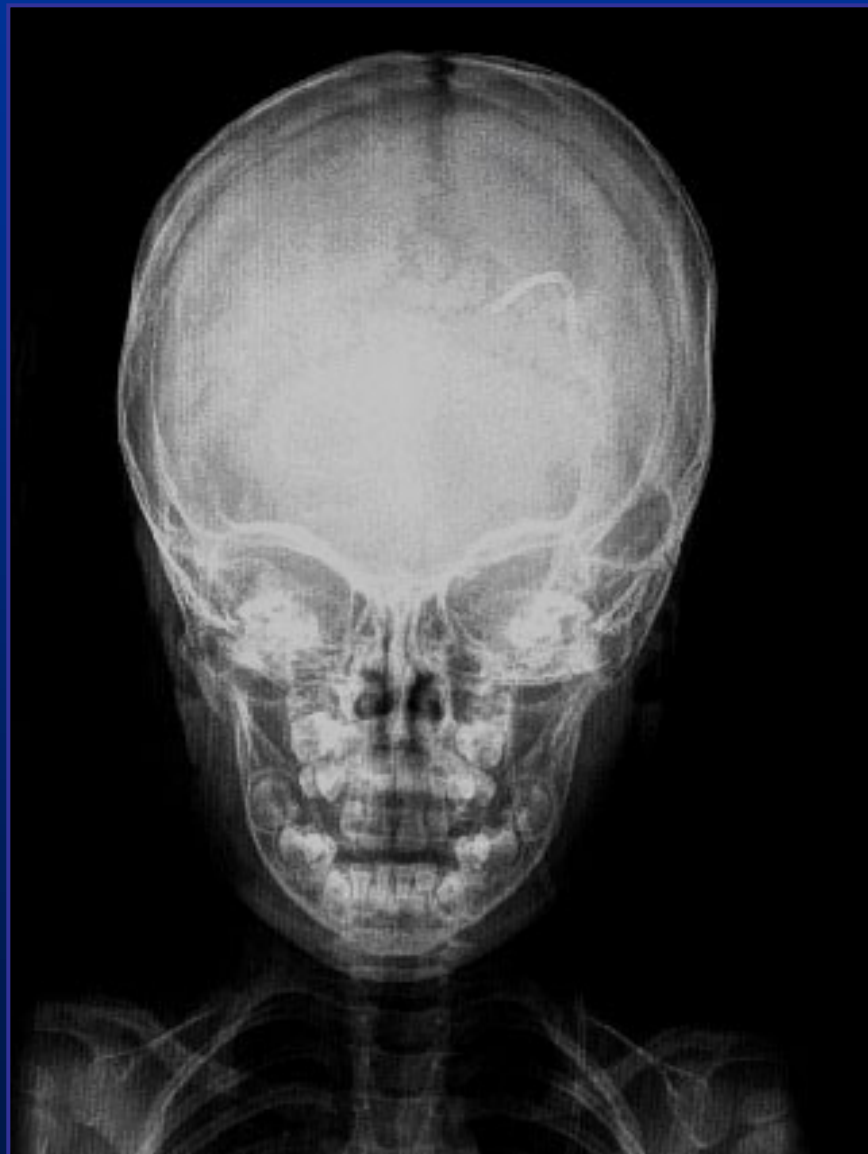
(kontrola nastavení ventilu Codman)

Laboratorní vyšetření:

- FW, krevní obraz, zánětlivé markery, osmolarita
- Vyšetření likvoru - punkce kapsle ventilu
(bakteriologie, biochemie, cytologie)

RTG průběhu drenážního systému:

RTG průběhu drenážního systému:

Sono vyšetření:

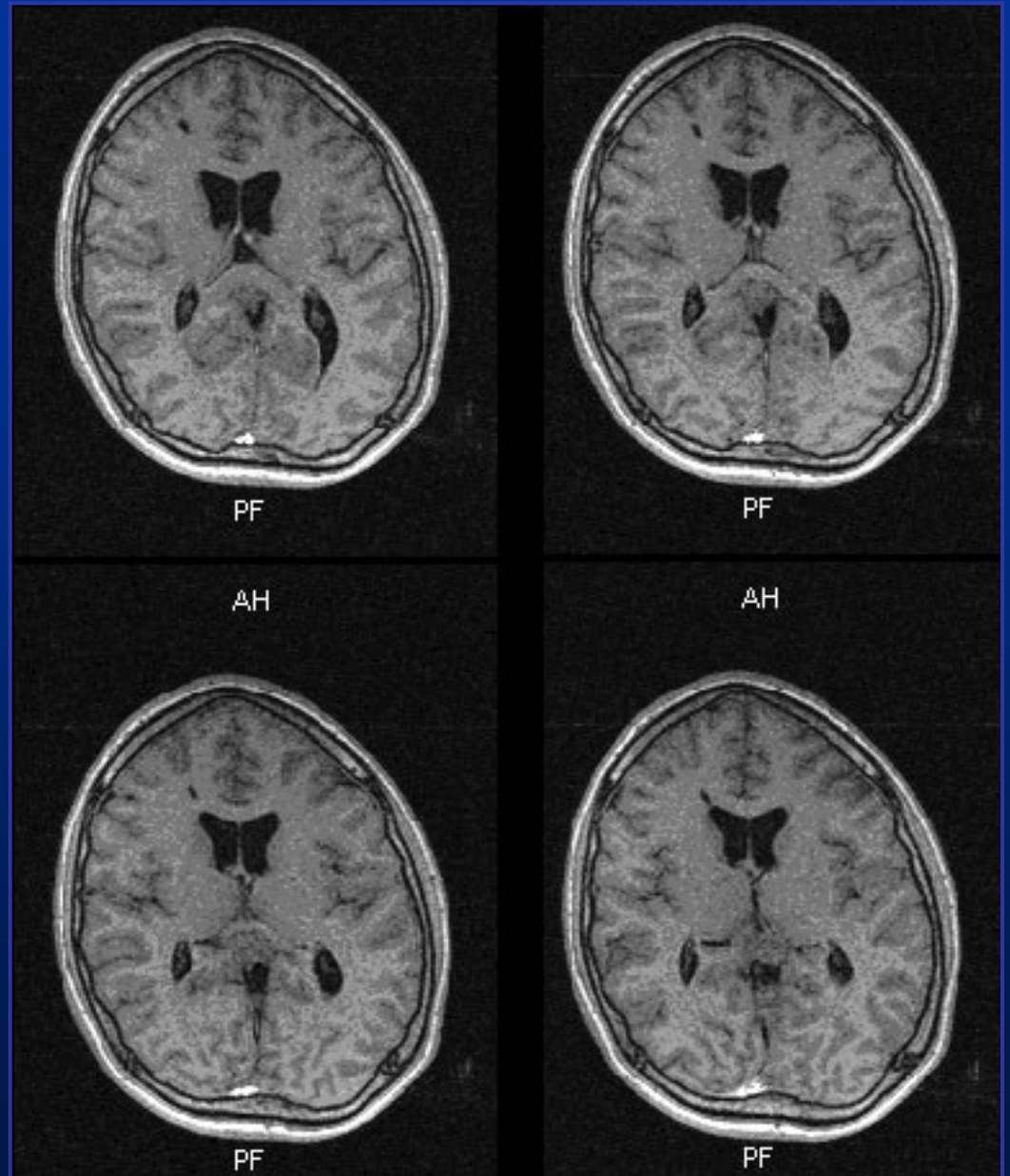

CT vyšetření mozku:

MRI vyšetření mozku:

(cave programovatelný ventil !)

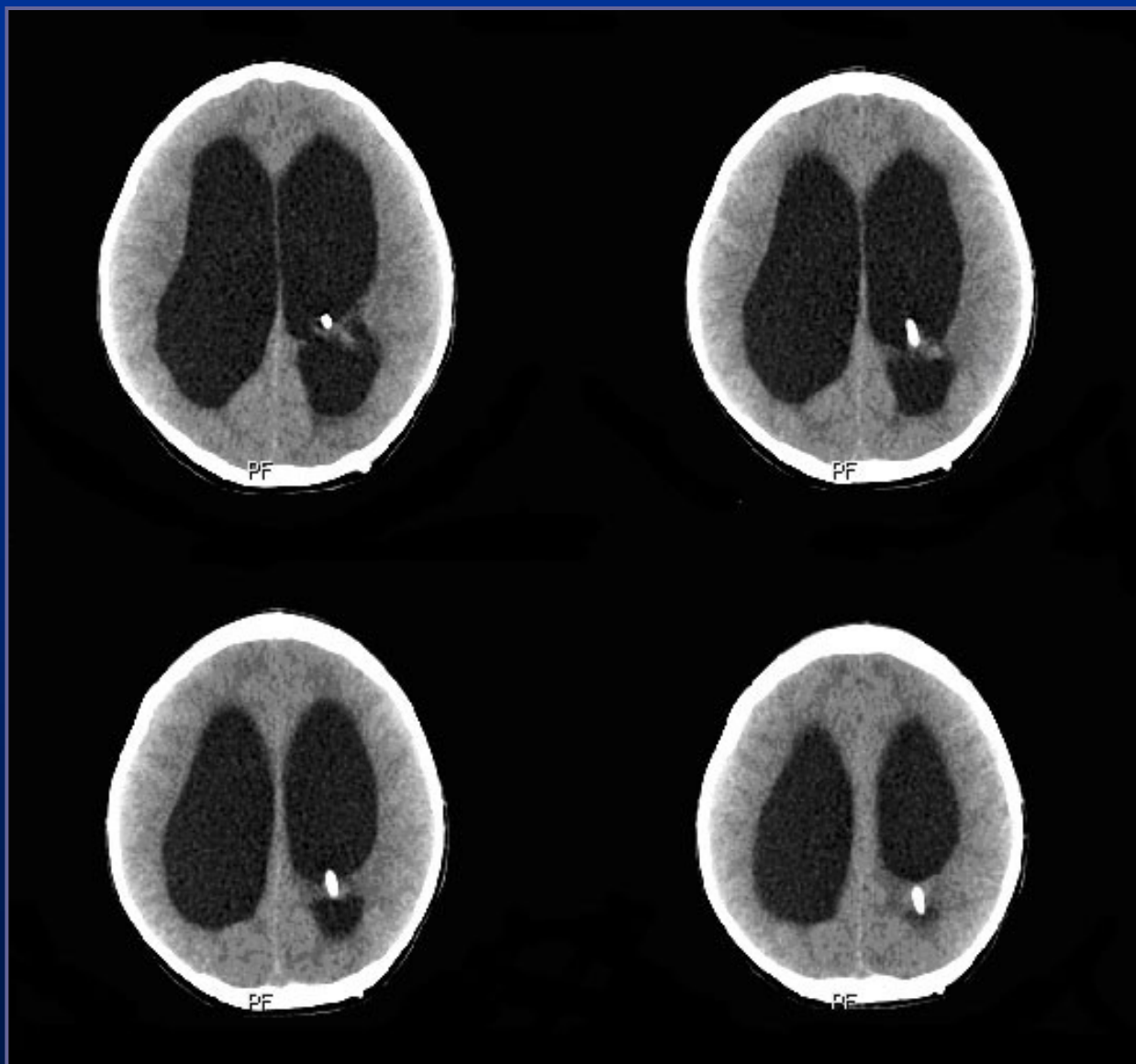

Malfunkce centrálního katetru - obturace krevním koagulem

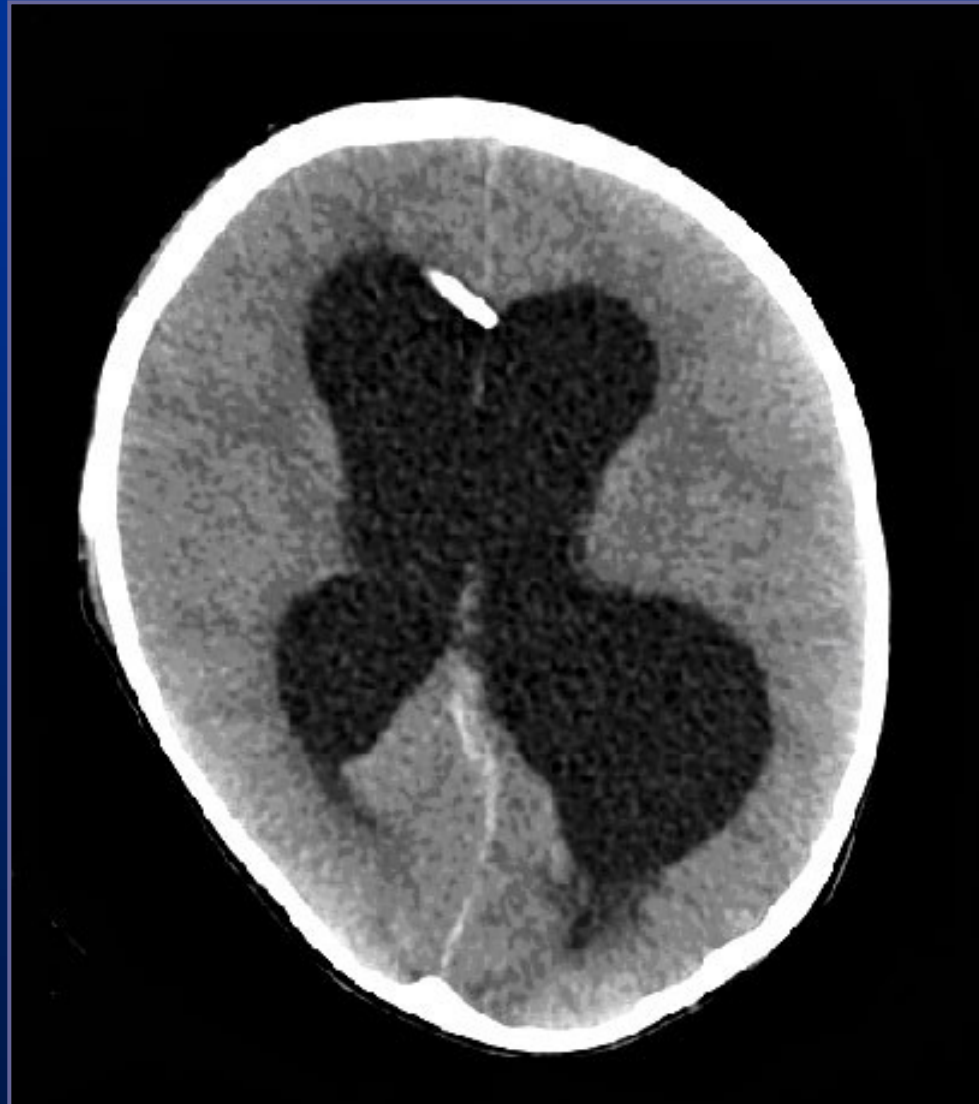

Malfunkce centrálního katetru - adheze chorioideálního plexu

Malfunkce centrálního katetru - malpozice centrálního katetru

Terapie - akutní operace

(výměna nebo změna polohy centrálního katetru)

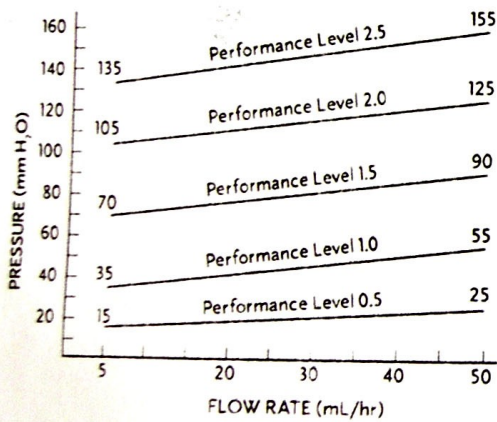

Malfunkce ventilu:

- obturace krevním koagulem
- zvýšení viskozity likvoru (zánětlivý proces)
- slit ventricle syndrom

Terapie - operace (výměna ventilu)

0 cm H₂O HP*

NOTE: Levels depicted are median values. All valves perform within a tolerance range of these median values when tested at time of manufacture as follows: €

Performance Level 0.5 €

+/- 15 mm H₂O €

+/- 25 mm H₂O €

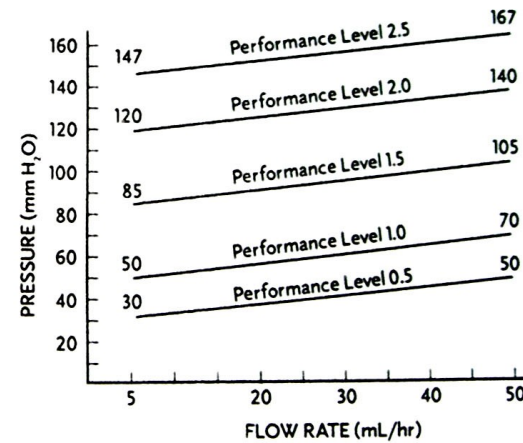
€

Performance Level 1, Level 1.5, Level 2, and Level 2.5: €

+/- 25 mm H₂O €

€

*Hydrostatic Pressure

-50 cm H₂O HP*

NOTE: Levels depicted are median values. All valves perform within a tolerance range of these median values when tested at time of manufacture as follows: €

Performance Level 0.5: €

+/- 25 mm H₂O €

€

Performance Level 1, Level 1.5, Level 2, and Level 2.5: €

+/- 40 mm H₂O €

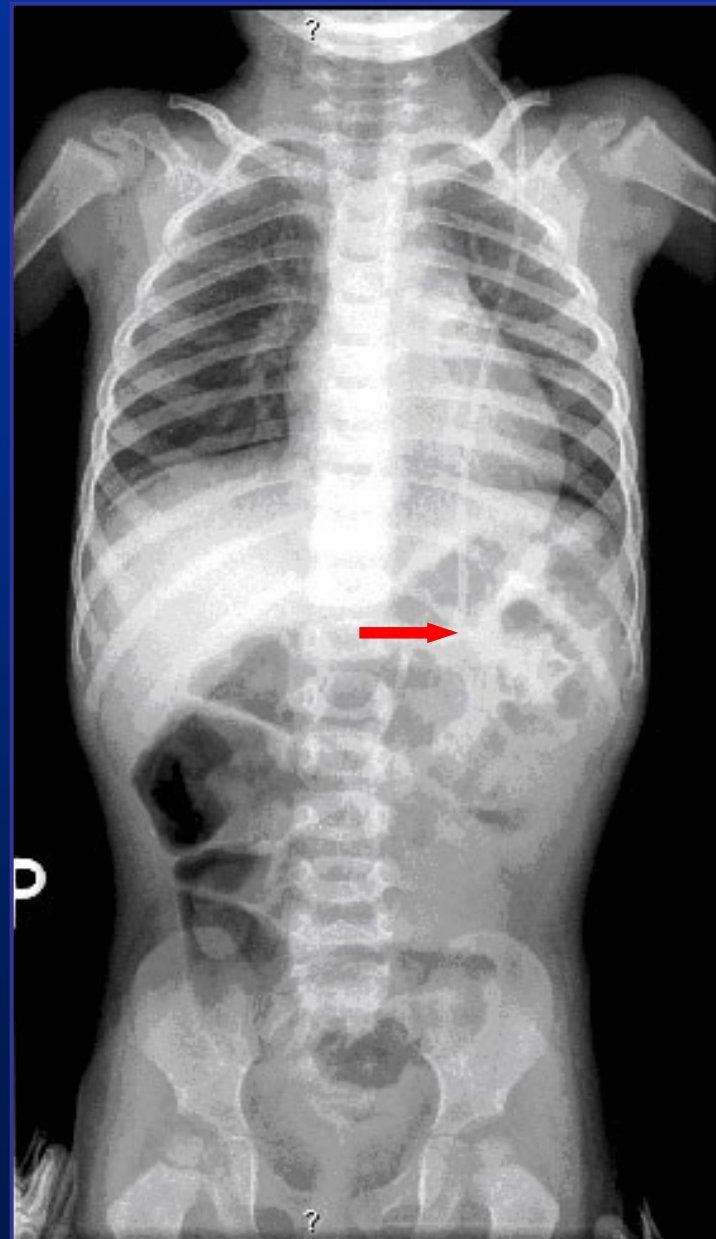
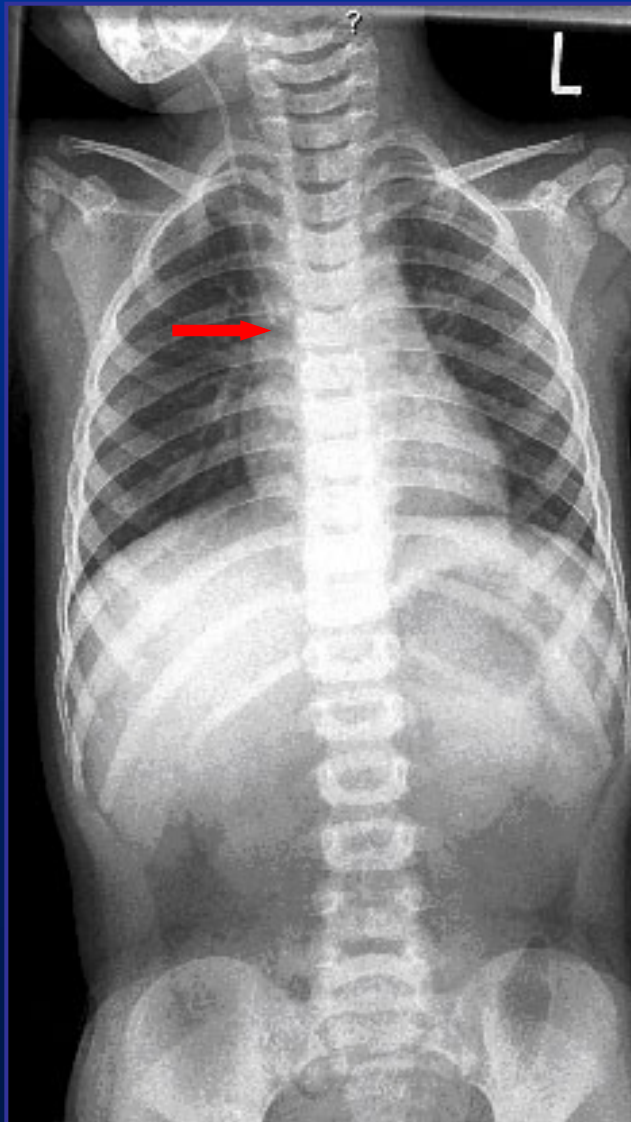
€

*Hydrostatic Pressure

Malfunkce distálního katetru:

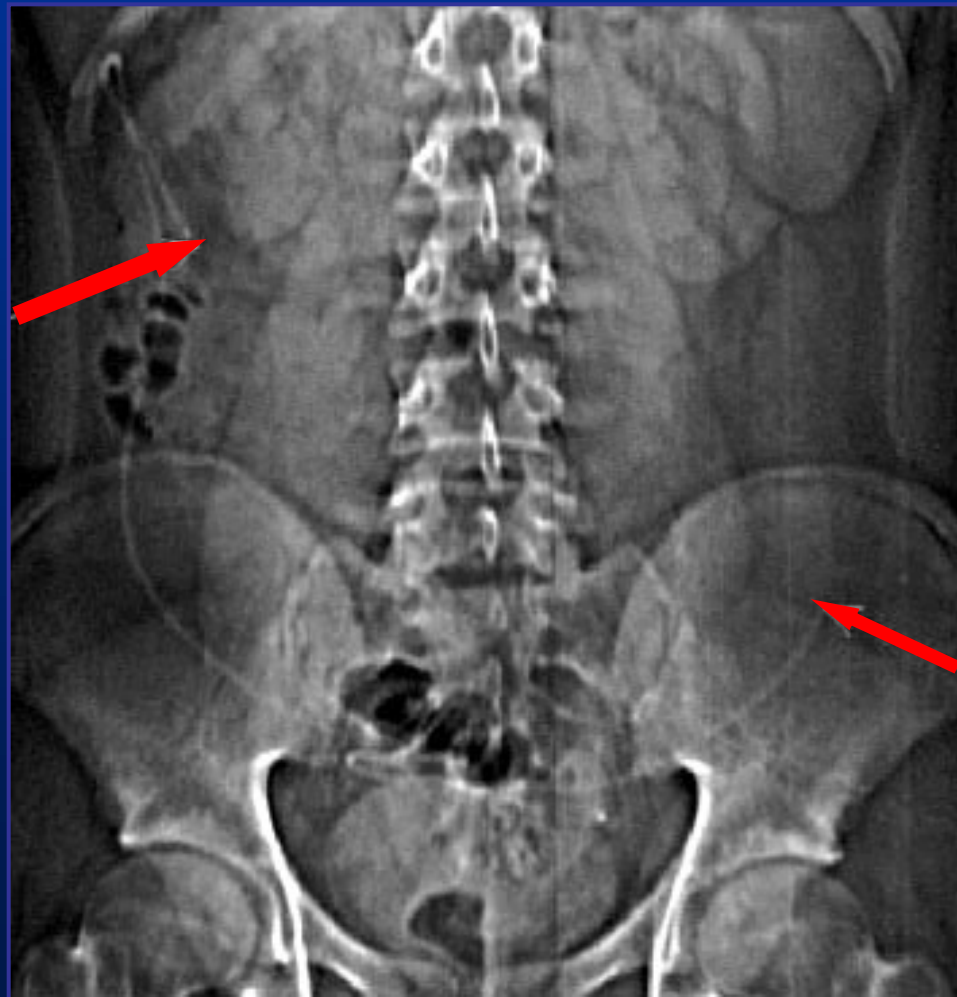
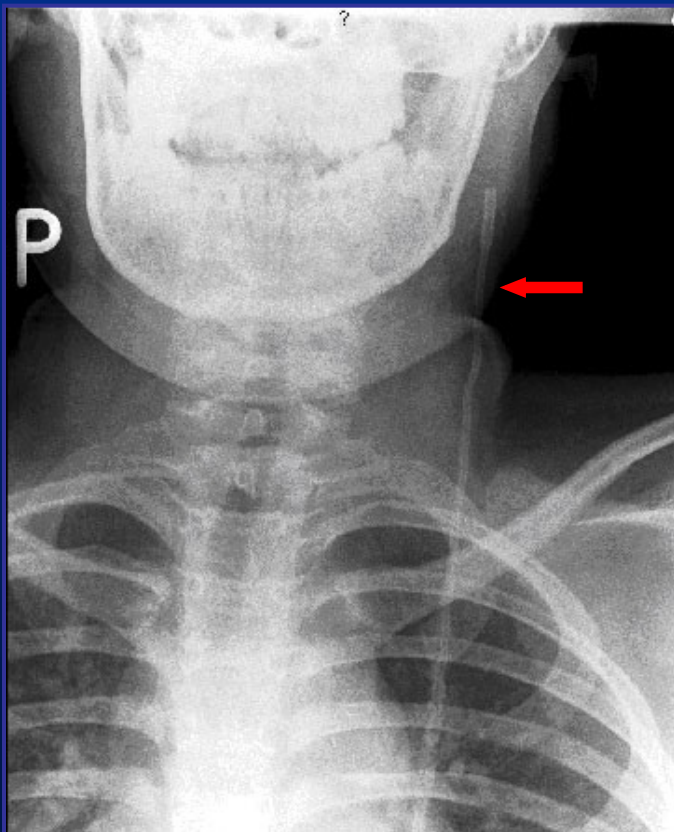
- Nedostačující délka při růstu (RTG)
- Příčiny malfunkce peritoneálního katetru
  - Přerušení kontinuity P katetru
  - Adheze v peritoneální dutině
  - Pseudocysta v peritoneální dutině - septická
- aseptická
  - Peritonitis po APE
  - Hyporesorpce – ascites
  - Nesnášenlivost implantovaného materiálu s externalizací P katetru
  - Migrace P katetru do podkoží
  - Perforace střev
  - Hydrokély, inguinální a umbilikální hernie
- Příčiny malfunkce atriálního katetru:
  - Trombus na atriálním katetru (sono srdce)

Nedostačující délka distálního katetru při růstu

Přerušeni kontinuity drenážního systému:

- rozpojení katetru od ventilu
- přetržení katetru

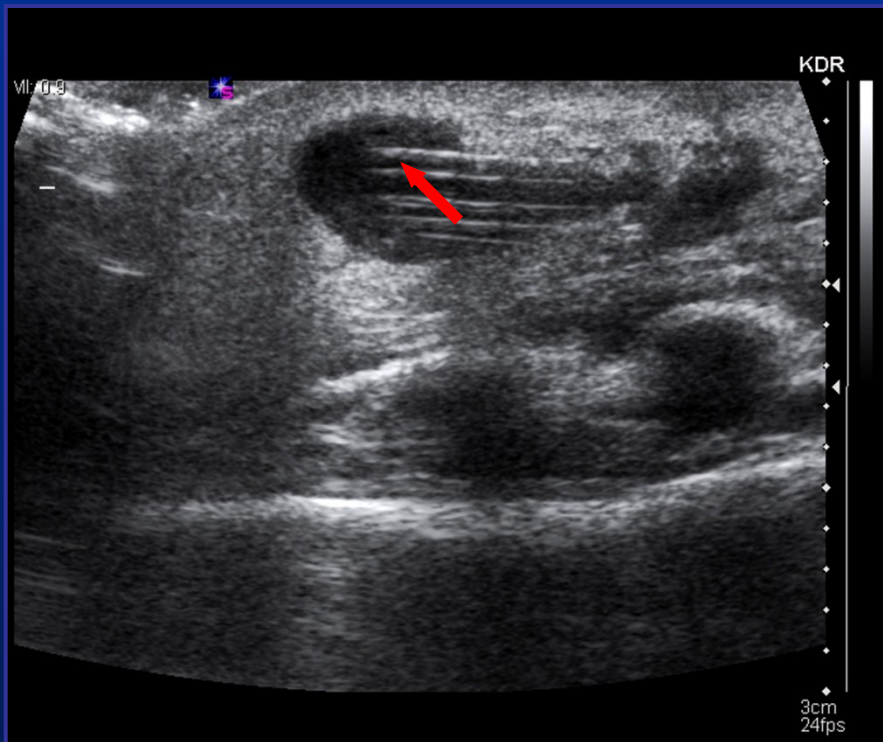
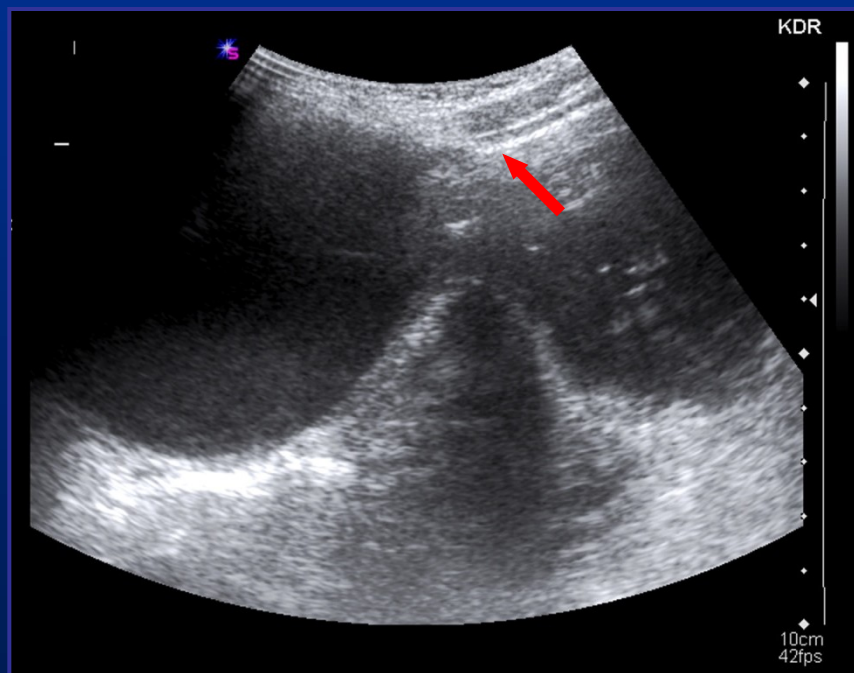
Terapie - akutní operace

- znovunapojení v případě rozpojení od ventilu
- implantace nového distálního katetru, extrakce původního při dislokaci nebo přetržení

Pseudocysta kolem distálního konce peritoneálního katetru

Sonografie břicha

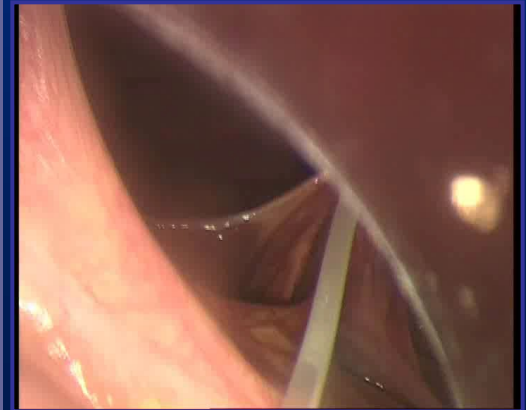
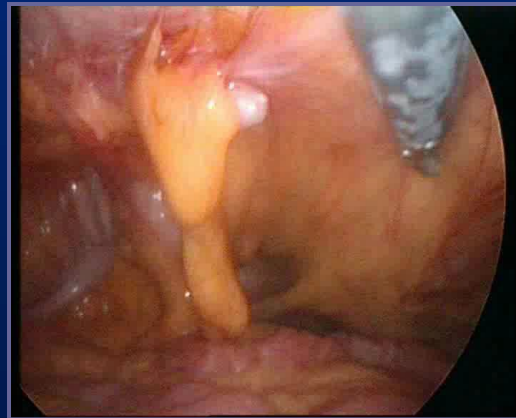
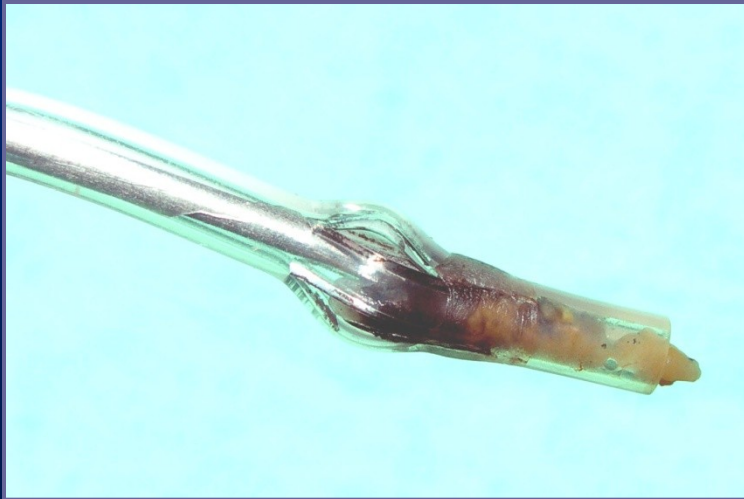
Septická pseudocysta - elevace CRP, FW, leukocytóza

Adheze v peritoneální dutině

těsné srůsty kolem P katetru – laparoskopická revize, uvolnění z adhezí,
přemístění P katetru

srůsty většího rozsahu – externalizace P katetru na modifikovanou
zevní drenáž

obturace v lumen katetru – extrakce a výměna P katetru

Laparoskopie 3D, systém Viking

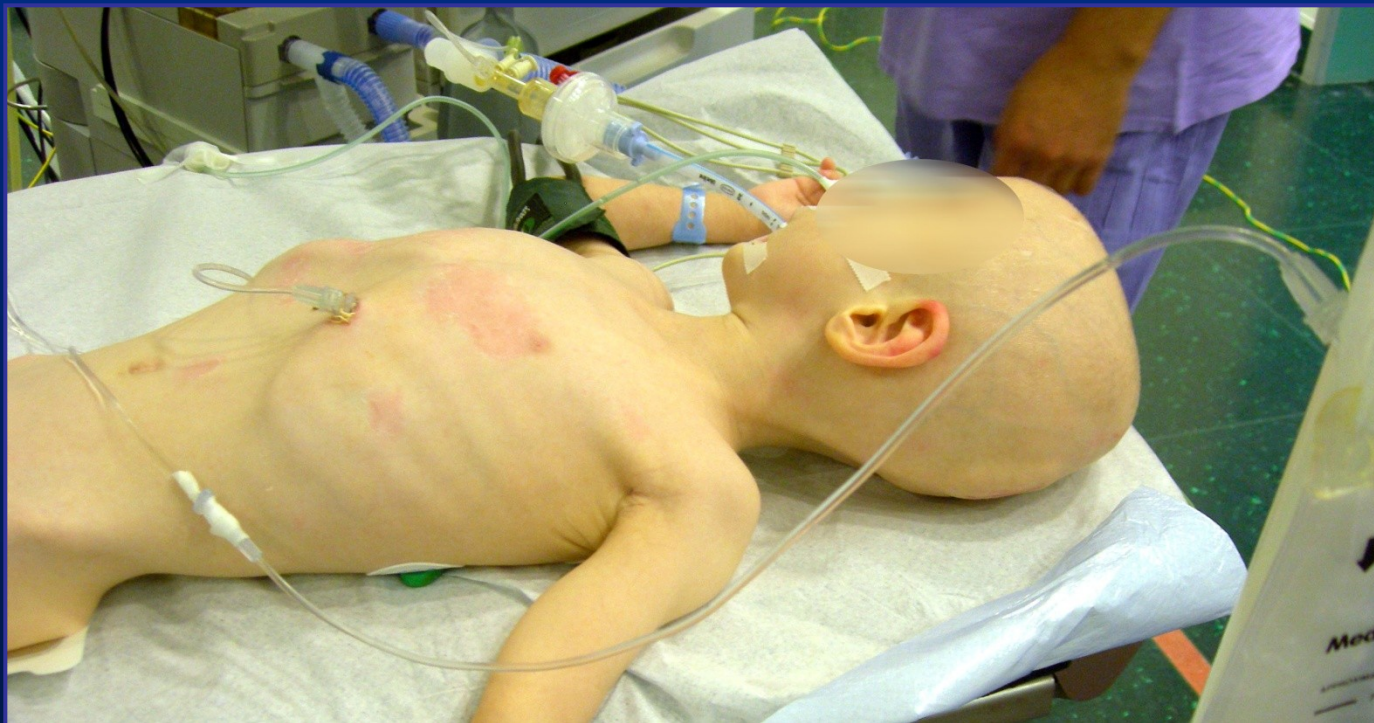

Aseptická pseudocysta

laparoskopická revize a přemístění P katetru

Septická pseudocysta

externalizace P katetru na modifikovanou zevní drenáž, ATB léčba,
po zhojení znovuzavedení P katetru nebo atriální katetr

Zánětlivé komplikace:

- extrakce drenážního systému
- dočasná zevní drenáž
- léčba antibiotiky

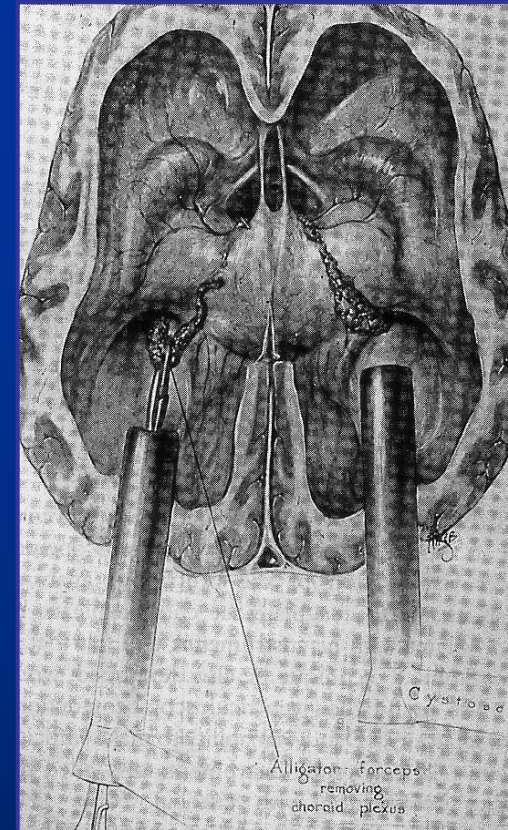
Historie neuroendoskopie

1887 Nitze - první cystoskopie

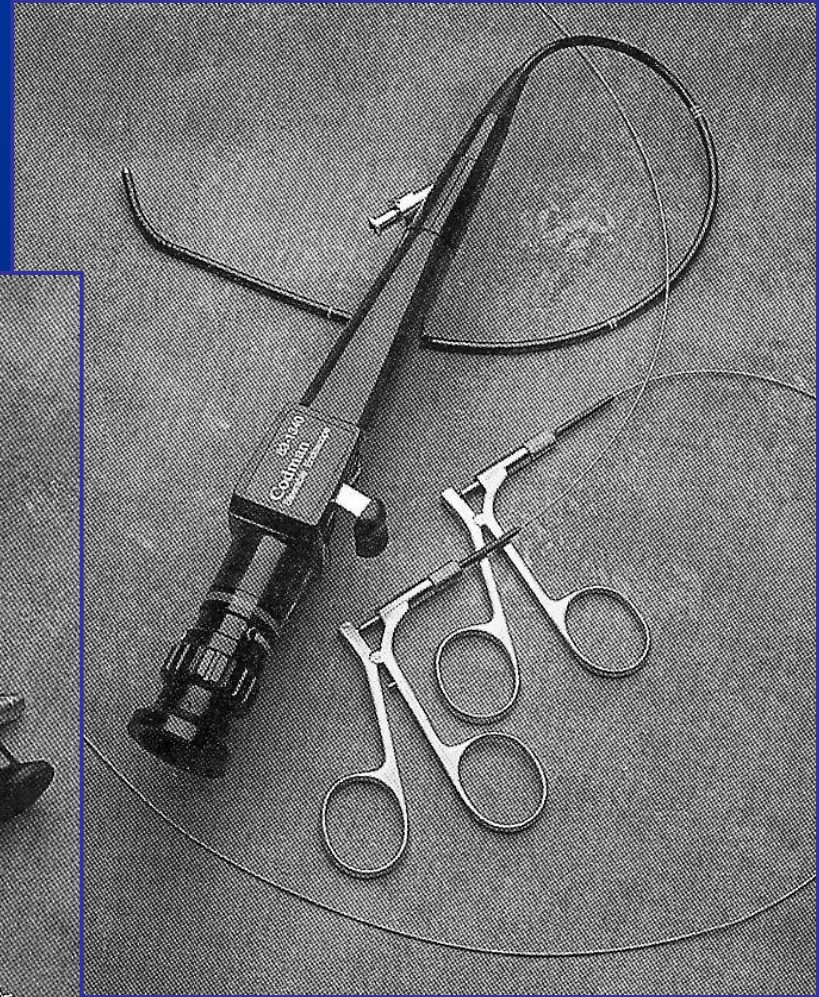
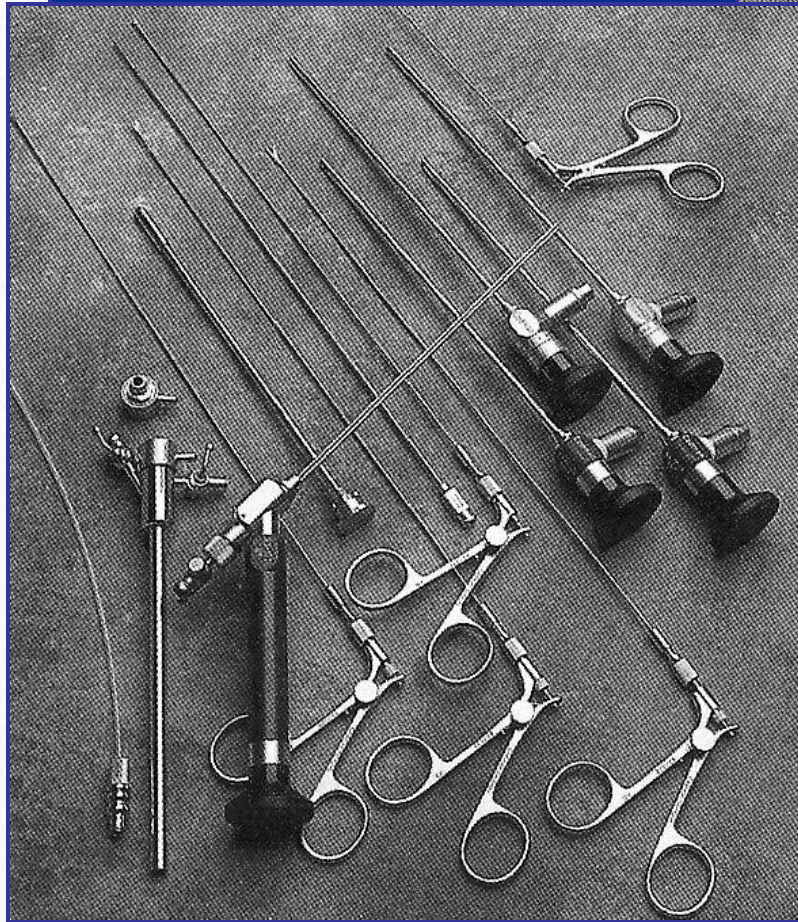
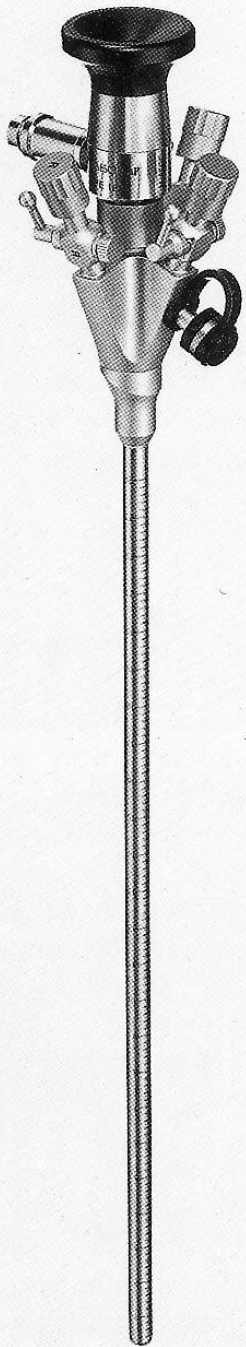
1910 V. L'Espinasse - první neuroendoskopie
(odstranění chorioid. plexu pro HC)

1923 Mixter - první ventrikulostomie III. komory

od 80. let - rozvoj neuroendoskopie
(flexibilní endoskopy, asistovaná endoskopie)

Technické vybavení

Neuroendoskopie umožňuje:

- exstirpace nebo biopsie expanzivních procesů lokalizovaných intra i periventrikulárně
- marsurpializace cyst
- zprůchodnění komorového systému – aqueductoplastika
- vytvoření alternativní cesty likvoru do SA prostor - ventrikulostomie spodiny 3. komory

Indikace neuroendoskopie

- obstrukční hydrocefalus
- zavedení a revize komorových katetrů
- intra a periventrikulární tumory
- arachnoidální cysty
- revize SD prostoru
- posthemoragický hydrocefalus ?

Komplikace neuroendoskopie

- krvácení
- hypertermie (aseptická)
- protražované vyvádění z anestezie, dechové deprese
- pneumocefalus
- poškození periventrikulárních struktur
- likvorová píštěl, pseudocysta
- infekce
- kolaps komor se subdurálním krvácením